

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Kulmonostor-utca 181. szám.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor, a. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5. hasábos sorát 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó hivatalnál kezelik. A nyilvántartási díj a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Könyvtáza, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési felhívás

K. KÖZLÖNY

július—decemb. folyamára.

A „K. Közlöny“ előfizetési ára:

Félévre 6 forint o. ért.

Évnegyedre 3 „

Tisztelt előfizetőink az előfizetési pénzeket kiadónk STEIN JÁNOShoz (bel-könyvtáza Stein könyvkereskedése) méltóztatásuk beküldeni, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

A „K. Közlöny“ szerkesztősége.

Pest, június 16. 1866

Érdekesnek tartjuk pár pillantást vetni visszafelé, a képviselőház tárgyalásaira az inségügyben *).

Mint tudva van, a május 24-ikei szokatlan és kártekonny fagy után, egyszerre többfelől merült fel a képviselőházban az óhaj, valamit tenni a fenyegető veszély elhárítása végett. Az inségügyben tehát kellő adatokat szerezni és tervet nyújtani arról, miként lehet azonnal viszonyaink közt az inség lehető enyhítésére a kellő lépéseket megtenni, egy bizottmány feladatává tétetett. E bizottmány állott a közgazdasági ügyekben működő választmány 11-es albizottmányából, és még ugyanazon választmány 4 tagjából.

A mint állítják nem igen volt véleménykülönbség arra nézve, hogy mimódon szereztesse az adatok a veszteség nagysága megtudatására, és nem arra, hogy jelen viszonyaink közt ez ügyben fellépni nincs más megengedhető út, mint egyenesen a Felsőházi atyai színe elbe járulni egy felirattal. Ugyátszik azonban, hogy már a felirat tartalmára nézve nehezebb volt a megegyezés: hosszú ülések voltak, míg egy rövid felirati javaslatot megállapított a többség. És, mint a világ tudni akarja, annak megállapítása is nemcsak a Deák tudtával, de auctoritásával történt.

Közbejött azonban, hogy ama tanácskozmányok folyama alatt a Felsőházi egy legfelsőbb kézirat által már intézkedett az inség ügyében. Nem olyan uton intézkedett ugyan, melyen a képviselőház leginkább szeretne volna, de csakugyan atyailag intézkedett. Mit tenni? Felküldeni a feliratot, mely tulajdonképpen állásponton mozgott? megváltoztatni, vagy egy általában elhagyni?... A bizottmány jelentése készen volt, a tárgyalásra napirend tűzve: a képviselőházon volt a sor intézkedni.

Mindenki tudja, hogy ekkor Deák előállván, megmutatta annak fölöslegességét, hogy a Felsőházi ezuttal az inségügyben felírjon a ház, hanem a felirati tervezetnek magának eszméit, nézeteit helyeselve, azokat egy végzésben, vagy indokolt napirendben kívánta jegyzőkönyvbe írtatni.

Egyszerű eszemmel, megvallom, azt vártam, hogy az „ország bölcsének“ indítványát vagy felkiáltással, vagy rövid értekezés, néhány megjegyzés után az egész ház magává teszi, nem fog politikai tökélet csinálni akarni a fenyegető inségből, nem fogja a százszor drága időt haszontalan szóvitákra fecsérelni. Hogy a többség csakugyan ezen nézetben volt, mutatja a tegnapi végeredmény, de hogy nemcsak a szélsőbal, de a balközép, az úgynevezett „tigrisek“ is más nézetben voltak, tanuskodik róla a tárgyalás folyama.

A szélsőbalnak majdnem minden tagja szólott. Csaknem mindnyájan próbát tettek bizonyos politikai vakmerő bátorságból, melyben, mint az alvájóról, magokkal számolni nem tudó biztossággal bolyongnak szédítő

* E cikket a Deák-párt táborának közzétételéből, oly kézből vesszük, melyre nézve nyugodtak lehetünk, hogy nézetei megfelelnek a párt felfogásának, melyhez lapunk álláspontja is legközelebb áll. Ezért nemcsak nem szükséges, sőt fölösleges hozzáadni saját nézeteinket, melyeket az inségügyi vita alkalmából éppen elmondani készülünk. Félretekintünk félre megint ezikkünk, s adjuk ezt, mely több biztosság és határozottsággal — ugyiszlva — a dolgok törvényi irattól, s körük t. olvasóinkat, hogy a cikket egyéni vélemény gyánant adhasunk ugyan, de arra bizonyos tekintetben sulyt fektethessünk.

örvények felett. Lehet, hogy némelyikük meglehetősen beszélő, de egyik se egész vádasko politikus, egyikük se államférfi. A nyomor elhárításának módjai helyett csaknem mindenikük elvont állambölcséleti eszméikkel küszködött, érzékeny szavakkal festette mult és jelen szenvedéseinket, és bármennyit tagadták is, politikailag akarták, lehetetlen uton, kiszákmányolni az inséget és incidentaliter az egész alkotmányos nagy küzdésünket hajánál fogva tépáztatni a tárgyalás szőnyegére. Hiában feszítették azonban meg minden erejüket, hiában kívántak draszticus szereket is használni, találtak nevezetesen logikátlanságot, mint állították. Deák beszédében, neveztek Deák eljárását alkotmányellenesnek; hiában ment a jobboldalról segítségre nagy hangú beszédével, zajos kacaját előidézték terveivel Besze, már-már egészen elhagyottaknak látszottak. A balközép kezdetben alig szólott. Nyári tartott rendkívül halk hangon beszédet, melyből a mit hallottam, megvallom, nagyon „keves“: de azt mégis kivettem, hogy Deák végzési javaslatát pártolja és nem akar felírni, mint a szélsőbal. És, nem vettem észre, hogy a Nyári pártolása kikötéses lett volna. De imé másodnap a szó Tisza Kálmánra jön. Valjon ott volt-e az ülésben azelőtt való nap? vagy utjonnan érkezett és azért hoz-nj eszméket? Pártolja Deákot; de... egy oly módosítvánnyal, egy oly függelékkal, mely hosszabb Deák indítványánál, mely annak megmáskítja szellemét. Hogy minden tiltakozásait daczára és a baloldal ezen inségi kérdésben mennyire a dilemma korlátai közt mozgott, tanuskodnak róla Tisza indítványának következő szavai: a képviselőház... határozatilag kimondja, hogy „a fenyegető inség elhárítására biztosan ezelőhoz vezető módnak egyedül az alkotmány visszaállítását tekinti.“ Tagadhatlan egyébaránt, hogy a szerencsésen választott „biztosan“ szóval oly színezetet lehetett adni az állításnak, minő szükséges leendett. A Tisza után beszélt Ghiczy, mint mondta, a Deák végzési indítványa mellett áll, de a Tisza módosítványával.

Tehát: miután a szélsőbal személységét is megtámadta Deáknak, a baloldal zöme, a Ghiczy-Tisza-párt, habár palástolva, határozott támadást kísért meg Deák és pártja ellen.

Valóban még ellensége sem vádolhatja Deákot és pártját a baloldal ellenében gyöngédtelenséggel, vagy türelmetlenséggel; de a mi sok: sok. Mint értesültem mindjárt az nap (tegnapelőtt) délután Deák-párti értekezlet volt „Európában.“ Meg lön állapítva, hogy a vezért ama részben egyenesen személye elleni támadásban minden erővel védik. Hogy e párt részéről semmi, legcsekélyebb változtatást sem javasolnak és a többség körökben lévén, nem engednek tétetni. Hogy ha discussio fog kifejlődni, névszerint szavazást fognak kérni, hogy kitűnjén azok neve és azok száma, kik Deák ellen szavaznak.

De ime: másnap (tegnap) minden csata nélkül vonja vissza, Ghiczytől is támogatott indítványát, Tisza!

Egy pár adatot közlök: okoskodjék olvasóm. Ugyancsak tegnapelőtt este, mikint hallottam, a „baloldalak“ is volt értekezlete a „tigrisekben.“ És voltak ott 80 és egy páron; Európában voltak 160 és egy néhány. Nem számítva azon 30—40 tagot, kik egy vagy más magán ügy miatt nem mentek az értekezletre, de kiknek megjelenésén a következő gyűlésre biztosan vélnek számíthatni, a szélső jobb is Deák-párttal vala szavazandó, míg másik oldalon, a szélső bal, az úgynevezett „nádor huszárok“, mint állítják, viszsza akartak vonulni a szavazás elől. De ha mindjárt együtt szavaztak volna is, körülbelül ugy állott volna a többség a kevesebbséghez, mint kettő az egyhez. Csoda volt-e „Flankenbewegung“ még ha el is számítjuk azon nymbust, mely Deákot környezi?

És most néhány kérdést: lehet-e normalis viszonyok közt, hogy 3—400 tanácskozó ember mind egy vélekedésen legyen? Felelet: nem. Vannak-e az országgyűlésen pártok? Felelet: igenis, vannak. Kellőleg marquirozott-e a határ pártaink között? Felelet: még nem, de lehet, hogy már köze-

leből marquirozottabb lesz és legyen is, mert azt hozza magával a dolgok természet sora.

Európai válság:

Az angol alsóházban az európai válság feletti vitájára nézve a „Times“ következő elmélkedésbe bocsátkozik:

„Oly időben, mint a mostani, nem mondhatni, hogy az alsóház csak időt veszteség, ha egy estvét Európa állapota megvitatásának szentel, habár az eredmény nem volna is más, minthogy a felsőházi kormány kimondja véleményét, s hogy a ház azon meggyőződésre jut, miszerint voltaképen semmit sem tehet. Lehetetlen, hogy 48 órai távolságra fölünk háboru folyhasson a föld némely legfelvilágosultabb államai közt a nélkül, hogy az nagyobb vagy kisebb mértékben saját érdekeinket is ne érintené és fontos kötelességeket ne róna ránt. Ugy lehet, némi fenyegetett érdek fogja ottalmunkat igényelni, vagy egy hozhatja magával a szükség, hogy újra felajánljuk közbenjárásunkat vagy tanácsunkat a béke érdekében. E honnak (Angliának) eljárása oly óvatos és hozzá méltó volt a jelen zavarokban, miszerint mind a kormány, mind a nemzet bizva kiállhatja a szigorlatot.

Meglehet, nagy csapások fogják érni Európát, hogy nagy politikai változások vannak ajtó előtt, de bármi jó vagy gonosz történjék is, fölünk egészen függetlenül fog történni. Nem sajnáljuk tehát, hogy Kinglake ur alkalmat nyújtott a kormánynak mostani véleménye előadására és az ország eddigi cselekvésének kimutatására. Kinglake ur nagy világossággal adta elő Austria ügyét, és Gladstone ugy felelt, a mint egy semleges hatalom miniszteréhez illet.

Gladstone ur természetesen nem nyújthatott biztos reményt a béke fentartásához, s vonatkozott e tárgyra nézve véleményét mondani. De feltéve, hogy a mostani viszályok háborúval végződnek, sikeresen védte a kormányt azon vád ellen, mintha a béke érdekeit elhanyagolja volna.

Kinglake ur hajlandó volt a kormányt megrovni azért, hogy elfogadta elvileg a conferentiát, mielőtt bizonyosságot szerzett magának Austria nézeteiről e tárgyban, és arról vádolta a ministereket, hogy biztatást adtak Olaszországnak, midőn értesítést adtak, hogy Velence átengedése az ő helyesléssel fogna találkozni.

A kormányt azonban egyik pontra nézve sem érheti vád. Az a conferentia, melyre a semleges hatalmak a három, valószínűben hadviselő félt meghívták, nagyon különbözött volna az 1864-ben tervezett congressustól, melynek feladata lett volna: Európa viszonyait általában megvitatni. A legújabb tervezett conferentia arra akart volna eszközöl szolgálni, hogy Európáról a fenyegető háborút elhárítsa, s hogy oly kérdéseket intézzen el, melyek rögtön elintéztést igényeltek.

Az 1864-ben tervezett congressus sokkal szélesebb körben forgott volna, de szükség rá sokkal kevesebb volt. Viszályokat nem bevégzett, hanem előidézt volna; siettetten volna éppen azon zavarokat, melyeket most fájlatunk. Austria szándékát csak a tényleges meghívás által lehetett megtudni, e meghívást pedig nem lehetett elküldeni, míg az elv a meghívók által elfogadva és a conferentia terve megállapítva nem volt.

Mi soha sem bízunk nagyon ily gyűlekezet sikerében, de egy emberies kormánynak kötelessége volt semmi kísérletet nem mulasztani el, és legtermészetesebb eljárás volt: az európai hatalmakat hívní fel ama két határozott kérdés tárgyalására, melyekre nézve az ellenséges államok viszálya vonatkozott. Sokkal fontosabb azonban az a bizonyos tanács, melyet állítólag a kormány, vagy a kormánynak egy vagy több tagja Austriának Velencézt illetőleg adott.

Nem tudjuk, miért kellett Gladstone urnak tiltakoznia azért, hogy nyilatkozásra hivatott fel e tárgyban, mert teljesességgel nem tehetjük fel, hogy a tegnapi tárgyalás növelni fogja a háboru lehetőségét. Kinglake ur hatályos érvekkel mutatta meg, hogy Austria nem engedheti át Velencézt, a nézetei hatásmán voltak támogatva Sir R. Peel és lord Cranbourne által. Az osztrákok okoskodását senki sem fogja kicsinyíteni, a ki e tárgyról gondolkodott. Mi ezt mindig oly meggyőzőnek tartottuk, hogy törvényes szempontból semmit sem lehet rá felelni. A mi a házban mondatott, nem különbözik lényegesen az osztrák válaszügy tartalmától. Az osztrák kormány nem remélt jó eredményt a conferentiától, mert érezte, hogy bármi óvatosan, fogalmaztassék is a programm, az „olasz differenciá-

nak nem lehet más értelme, mint Velence átengedése. Erre Austria csak tagadó választ adhatott, mert egy katonai, tengerészeti és politikai tekintetben annyira fontos tartományt átengedni, öngyilkosság volna. A császári kormány becsülettel nem fogadhatott el pénzt, Európának nem volt egyéb adni valója. Területi kárpótlást lehetett volna adni egy háboru következtében; de a zöld asztal körül ülő diplomáták ilyest nem adhattak. De ugyan mit is adhattak volna? Törökországot nem volt szabad szétarabolni; de a török tartományok nem is kármentesítettek volna Austriát Velencéért. A Dunafejedelemségek, Bosnyákország és Herzegovina eddig sokkal csekélyebb haladást tettek, mint a többi Európa; termelésük csekély, és e tartományok Austriára nézve inkább gyöngeség, mint gyarapodás forrásaivá lettek volna, s csak kimerítenék Austriának mostani forrásait. Azután kereset-e Austria kárpótlást Németországból? Austria azt mondja, hogy nem, mert azt óhajtja, hogy ott minden állam tartsa meg azt, a mi sajátja.

Ezen érveken kívül Austria a külkabinetekkel tartott értekezéseiben kijelentette, hogy ő nem kíván egyebet, mint megtartani azt, a mi az ővé, a mit tünepélyes szerződések biztosítottak neki; hogy míg más államok újabb időben kiterjesztették határaikat, ő semmit sem nyert, és nem igyekezett nyerni semmit; hogy meg van elégedve jelen birtokaival, és el van tőkléve, hogy ezek egy részét sem engedi magától elszakasztatni.

Mi soha sem tagadtuk erejét ezen állásnak, mely érvekkel megtámadhatlan törvényes várnégszöveget képez. Olaszországnak nincsen államférfiak által figyelemre méltatható joga e kétségbevonhatlan osztrák tartomány birtokához. Mindamellett is azt hisszük, hogy a brit kormány, mikor véleményadásra hivatik fel, helyesen cselekszik, ha őszintén kimondja, hogy Austriára nézve jobb volna Velencéztől és ennek elégtétlen népszerűségétől megválnia. Nem tanácsos ugyan, hogy az első miniszter a külügyminiszter dolgába avatkozzék, s magánlevelekben hivatalon kívül tudassa a kormány nézeteit, és reméljük, hogy ilyen gyakorlat, ha csakugyan becsúszott, jövőre meg fog szűnni.

De ha a királynő kormánya akár egy conferentián, akár másutt tanácsot akar adni, szükséges, hogy e roppant fontosságú kérdésről előbb határozott véleményt képezzen magának, és nézetünk szerint helyesen cselekszik, ha a francia kormányral és saját népkünk nagy tömegével egyetértésben, hogy Austriának tanácsos volna Velencétől megválnia.

Maga az osztrák kormány, ugy látszik, tartatlannak hiszi állását Velencében, mert kijelenti, mikép azon esetben, ha zászlót diadal kísérel, és előnyös területi intézkedések történhetnének, az egyetemes pacificatio érdekében egy lehet, hajlandó volna engedményeket adni. Velencében az állam politikai vagy törvényes jogai reménytelen meghasonlásban vannak a nép természeti jogaival.

Austria azt látszik mondani, hogy e nehézséget csak háboru oldhatja meg, s ez alkalmasint ugy is van; de emberies érzelmű államférfiaknak mindamellett is kötelességük ezen tűzpróba elhárítását megkísérlelni, és oly tanácsot adni, miszerint történjék meg rögtön, a miről senkinek sincsen kétsége, hogy előbb-utóbb meg kell történnie. A vitakozás hangja, mely általában véve barátságos volt Austria iránt, világosan kitűntette azt a hatást, melyet a porosz kormány kétségűsége és erőszakoskodása az angol közvéleményre tett.

Németországban most a császári hatalom támasza a törvénynek és igazságnak, s ha háboru tör ki, az csak az ellenség fondorlatai által fog történni, kiről azt mondják, hogy ultimatumot küldött Bécsbe. Ha Olaszország nem létezne is, Európa békéje mégis veszélyeztetve volna Bismark gróf politikája által, ugy, hogy Austriát, bármíno politikát követ is Velencére nézve, nem érheti az egész vád a háboru miatt. Ha a császár valaha jönna találna e hon tanácsára hallgatni, meg lenet győződve, hogy azt a legőszintébb barátság szelleme fogja sugallani.

III. Napoleon nyilatkozata.

Valamennyi francia lap a császár leveléről beszél; mindenik keresi annak békés vagy barzias jelentőségét. A félhivatalos „France“ miután összegyűjtötte a különböző nézeteket, elmondja a magáét, mely e lap összeköttetésénél fogva kétségenkívül figyelmet fog ébresztetni. Itt közöljük: „A különböző magyarázatok között, melyeknek a császár levele tárgyat képezte, bajos tiszta fogalmat szerezni a közvélemény itéletéről. De min-

den esetben, lehetetlen át nem látni, hogy e program nagyon komoly részt ad hazánknek a későbbi összetűzésben.

Mi nem mondjuk oly határozottan, mint némelyek: hogy ez háború! De éppen oly kevésbé akarunk valamely csalékony biztonságot táplálni, azt állítva, hogy a béke van megígérve ez emlékeztetés okmányban.

A császár nem a béke politikáját erősítette ezzel meg, mert távol attól, hogy hazánk szerepét elszigetelte volna, határozottan kimutatta az érdekek összefüggését, melyeket mozgásba hozand.

Porosz- és Olaszország miért támadják meg Austriát? Azért, mert Poroszország meg akarja fosztani a Habsburg monarchiát németországi befolyásától, Olaszország pedig Velencétől.

Olaszország szabad, és egy az Alpoktól fogva Adriáig, Poroszország tulajdon Németországon és előkészítve a német birodalmat: im, ez kettős célja a porosz-olasz szövetségnek.

De mi valójában e cél? Ez megzavarása az európai egyensulynak.

Ha Porosz- és Olaszország diadalmaskodnak Austria felett, lehetetlen, hogy Franciaországot ez ne érdekelje.

Ha Porosz- és Olaszország megveretnek, egy más érdek van a császár által megjelölve, mint olyan, mely Franciaországot szerepelteti, t. i. az olasz nemzetiség megvédése.

Vagy talán Austria győzelem után megadja azt, mit megtagadott a háború előtt?

Ezen hypothesis szerint, hogy a legyőzött olaszoknak átengedje Velencét, szükség, hogy előbb elvegye és meg is tartsa Sziléziát; szükség, hogy Poroszország leverette tehetetlen legyen, és hogyan tarthatná meg a saját területéről kiűzött Poroszország a hercegségeket, melyeknek lakói nyugtalankodnak a rájuk neheztelt járom alatt, s csak éppen a kedvező pillanatot lesik, hogy szétrombolhassák?

Aztán nem lesz-e Poroszország vereségének az a következtetése, hogy a németországi befolyás, melyet Bismark ur Berlin számára akar megszerezni, Bécsbe fog összpontosulni?

Ha pedig Austria szenved vereséget, Franciaország szempontjából az eredmény ugyan az: t. i. Európa egyensulya meglesz zavarva.

És lehet-e ez másként? Nem érzi-e mindenki, hogy az európai társadalom roskadt épülete, ha egyszer bomlani kezd, bomlása fel nem tartóztathatik?

Midőn Poroszország és Austria a szerződéseket megvetve, a hercegségeket elfoglalták, ez összetartásban már benne volt elve annak a zavarnak, mely őket e pillanatban elválasztja egymástól.

Az Elbénél megkezdett háború folytatódni fog az Odera s Mincio mellett. Egyedül az Isten tudja, hogy hol állapodik meg!

Ne titkoljuk el, hogy mily befolyással lesz a megoldás hazánkra. Franciaország elég hatalmas, hogy nyugodtan nézzen szembe az eseményekkel, és annál szilárdabb lesz magatartása, mentől tisztábban tekint a jövőbe.

A császári nyilatkozat, nem a háború kinyilatkoztatása, hanem a cselekvés politikájának programja.

Hogyan fog mutatkozni e cselekvés? Háború? vagy erőlkösi befolyásunk által? Ki tudná ezt előre megmondani? De annyit ma már határozottan ki lehet mondani, hogy Franciaország politikája le van kötve (engagéé).

Le van kötve az európai egyensuly és az Olaszország fentartásának érdekében.

Le van kötve azon érdekek védelmére is, melyek elemét képezik a Poroszország, Austria és Olaszország között kiűzendő háborúnak.

A ki figyelemmel olvasta a császár levelét, látandja, hogy a francia kormány el van határozva érdekeit érvényesíteni, akár a diplomácia, akár a háború útján.

Fájdalommal látjuk a dolgokat ide fejlődve. Mi iszonyodunk a háborútól. Ohajtottunk volna, hogy az uralkodók bölcsesége elhárítsa a polgárországunk az átkát.

Azonban Franciaország a jelen pillanatban a legkedvezőbb helyzetben van. Tanácsa nyomaték. Kardjától remegnek, és az rettenetes is. Hogy a cselekvés nagyságát biztosítsa magának, meg kell őriznie függetlenségét, hogy éreztesse ellenállhatatlan tekintélyét az igazság és jog érdekében. Midőn a fegyverek szerencséje a helyzetet tisztába hozza, meglátandja, mit kell tennie, és nem vesz tanácsot másról, csak éppen jogosult érdekeitől.

Hadi krónika.

Kolozsvár, június. 22. 1866.

○ Az európai helyzetre nézve komoran jellemző, hogy mielőtt az ágyuk megdörögtek, s mielőtt vér folyt volna, egyszerre valamennyi lap megindította „harctér” című rovatát. Senki még csak nem is álmodik egyébről, mint a legirrtóztosabb haros és háborúról. Mi se akarunk jobbak lenni, s megindítjuk ez új rovatunkat; mert való az, hogy ámbár a porosz haderők első, merészen kezdeményező actioja összetűködést azonnal nem idézett elő, a hadjárat megnyitnak tekinthető, s minden perczen haves csaták híré várhatjuk, addig is pedig bátran beszélhetünk északi csataterőről, a hol

tán épp e pillanatban már tüközet foly az austria és porosz hadtestek közt, beszélhetünk déli csataterőről, hol az olasz hadsereg foglal ellenséges állást azon kötelezettséggel, hogy a mint északon megdörögnek az ágyuk, 36 óra mulva ők is tartoznak megtámadni az osztrákokat és fájdalom tán beszélhetni fogunk egy harmadik, egy keleti csataterőről is, a hol 80,000 török akar benyomulni Oláhországba, s a bukaresti fejedelem 60-000 katonával akar ellentállani, mi ha összetűködésre kerül, nagy valószínűséggel közbesuít a moldvai határokon felállított 200,000 muszka is.

E három pont felé irányozva t. olvasóink figyelmét, további tájékozásul hivatkozunk még mai közleményünkre a porosz és olasz haderők szervezetről, megjegyezvén, hogy az osztrák hadtestek szervezete, állása és mozdulatáról nem sokat beszélhetünk a kormány oly rendszabályai miatt, melyek szerkesztői állásunkat kétszeresen kényessé teszik; de miután a bécsi lapok, s a pestiek közül a „Magyar Világ” szerkesztősége részéről a főhadiszálláson tudósítók fogadtattak el, ígérhetjük, miképp ezek közleményei alapján lehető gyorsan és pontosan fogjuk e rovatban átnéztet adni a fontosabb hadműveletek, s érdekesebb részleteknek.

Jövő számunkban alkalmasint már nevezetes részletekkel fogjuk gazdagítani e rovatunkat. Most úgy szólva csak meg akarjuk indítani azt a fennebbi tájékoztató bemutatás mellett, s elég lesz csak dióhéjba szorítva adni a legközelebbi események felőli rövid tudósításokat.

Ezeket is úgy szólva csak recapituláljuk, miután mult számunkban már nagyobbára említve voltak; de szükség a hadjárat kiindulási pontját evidentiában tartanunk.

Mint fennebb említettük az actiót a poroszok nyitották meg, s egyszerre Saxoniába, Kurhessenbe és Hannoverába nyomultak, elfoglalták a szász királyság fővárosát, Dreuzát, el Lipcsét, Pirnát minden ellentállás nélkül, s most már kanyarodnak Szilézia felé.

E hadműveletek három fejedelmet zavartak ki székhelyükről: a szász király családjával együtt austriai területre költözött; a hannoverai király jónak látta Angliába utazni; a kurhesseni választó fejedelem — ámbár hadserege a hannoverai sereggekkel Bebránál egyesült — hirtelen Wilhelmshöhetől búcsút vett.

A poroszok benyomulása Saxoniába, úgy hiszik, inkább felhívó ravasz diversio volt, hogy az osztrák északi hadsereg siessen oda, s aztán Sziléziánál hátrahagyott hadtestük tulajdon erővel ronthasson be. De úgy látszik az osztrák főhadiszálláson észrevették, s mindazon sensations-telegrammok, melyek már tüközetről, s az austriai sereg győzelméről szóltak, teljesen alaptalanok. Egy helyt néhány osztrák és porosz lovas találkozott, s ez utóbbiak visszavonultak. Ebből csinálták az egészet!

Az osztrák északi hadsereg főhadiszállása 19-kén még Olmütz vala, s Benedek tábornagynak szigorú titokban tartja terveit, hogy meglephesse az ellenséget. Mégis 18-ról Bécsből azt távirják, hogy 10,000 porosz Tanwald és Rumburgnál betört Csehországba. S még hozzá csak 10,000 porosz! Általában igen bajos tájékozni magunkat egyelőre, míg az első zűrzavar tart, s a rendes hadi tudósítók közleményei meg nem indulnak. Vaspályák, távirdek sodronyok mindenfelé romboltatnak; a közlekedés megszakad; hamis hírek, rémhírek szoktak ilyenkor szárnyra kelni, s mi komolyan akarván teljesíteni a t. közönség irányítási kötelességünket, egyelőre lemondunk azon dícsőségről, hogy minden hírt közöljünk ől számra mindjárt most, az első zenebona közepette.

Azon nézetet kell még megemlítnünk, mely szerint a poroszok nemcsak cselből, hanem egyszerűen azért nyomultak be Saxoniába, hogy fontos hadállásokat nyerjenek, melyek hátterüket fedezték, s ezt elérvén, egész hatalommal akarják az északi osztrák hadsereget megrohanni.

A szász hadsereg (36,000 ember) egyesült az osztrákokkal, a mi iránti tudósítást bizalommal fogadhatunk.

De mit mondjunk azon hírekre, hogy a poroszok a szász ifjakat besorozzák, s hogy Berlinben a cholera kiűzt? stb.

Való, hogy szász ifjak menekülhettek Csehországba ettől féltéken. A cholera, mint rémedelmes appendixe általában a hadjáratoknak, szintén a hadi krónika rovatába tartozik. De ezekre nézve is bevárjuk a további tudósításokat.

Esti posta. A ma este vett bécsi és pesti lapokban semmi tudósítás az osztrák és porosz hadseregek összetűködéséről. A legjelentékenyebb tudósítás az, hogy a párisi „Moniteur” jelenti, miképp f. hó 18-kán Porosz és Olaszország ünnepélyesen megizenték a háborút Austriának. A „Debate” telegrammja szerint Anglia indítványa folytán Anglia, Franciaország és Poroszország tiltakoznak a Portának a Dunafejedelemségek elleni minden katonai fellépései ellen. Az osztrákok és németországiak előbb egyesülni kívánnak a bajor hadtesttel, s aztán úgy nyomulnak a poroszok ellen. A bajor király a starnbergi tó mellett a Rózsaszízeften mulat nem nagy öröme a bajoroknak. A poroszok el-sáncolják magukat Dreuzánál, sorozzák be hadseregükbe a szászokat, s valószínű, hogy a szász

ifjúság e miatt csoportosan menekül Csehországba. Az orosz hadtest érkezését a gácsországi batárok körül újabb megerősítik.

A porosz és olasz hadtestek szervezete.

A porosz mozgósított hadsereg számára következő „ordre de bataille” adatott ki:

Főhadvezér a király; a tábornok főnöke Moltke tábornok; törzskari főhadiszállás Treskow vezérőrnagy; tüzérségi főnök Hindersin tábornok; mérnök-kari főnök Wasserschleben tábornok.

I. Elbai hadsereg: Vezénylő tábornok Frigyes Károly herceg; törzskari főnök Voigt-Reetz vezérőrnagy. 2-dik hadtest: Schmidt altábornagy Görtitzben. 4-dik hadtest: Schlack gyalogsági tábornok Torgban. 7-dik hadtest: Vogel tábornok Halleban. 8-dik hadtest: Herwarth tábornok Erfurtban. Ezen hadtestek mindenike 36,000 emberből áll.

II-dik hadsereg: Vezénylő tábornok a korona-herceg; tábornok főnök Blumenthal vezérőrnagy; 1-ső hadtest: Bonin tábornok Löwenbergen Alsó-Szileziában; 5-dik hadtest: Steinmetz tábornok Leppersdorfban Landsbut mellett; 6-dik hadtest: Mutius tábornok Friedlandnál. Az egyes hadtestek létszáma hasonló a fennebbiekéhez.

A porosz rendes hadsereg létszáma 1866-ban 202,725 embert tett; a tartalék 110,250 embert; az első felhívás Landwehr 233,313 főre terjed; a második felhívás Landwehr létszáma 148,738 ember; összes haderő: 695,025 ember.

Az olasz hadsereg felállításáról az „Italia Militare” közöl adatokat, melyek szerint:

A király tábornoka: Főhadsegéd: Pettiti tábornok gróf; Lamarmora tábornok főszállásmester-adlatusa: Bariola ezredes; tüzérségi főfelügyelő: Valfre di Bonzo tábornok; adlatus: Quaglia ezredes; mérnök-kari főfelügyelő: Menabrea tábornok.

I. Hadtest: Durandó János tábornok; tábornok főnök: Lombardini ezredes; tüzérségi főnök: Bonelli ezredes; mérnök-kari főnök: Castellazzi al-ezredes. 1. hadosztály: Ceralé tábornok; tábornok főnök: Bihl őrnagy. 2. hadosztály: Pianelli tábornok; tábornok főnök: Olivero al-ezredes. 3. hadosztály: Brignone tábornok; tábornok főnök: Mazza őrnagy. 5. hadosztály: Sirtori tábornok; tábornok főnök: Pozzolini őrnagy.

II. Hadtest: Cacchiari tábornok; tábornok főnök: Escoffier ezredes; tüzérségi főnök: Mattei ezredes; mérnök-kari főnök: Molinari al-ezredes. 4. hadosztály: Mignano tábornok; tábornok főnök: Consalvo al-ezredes. 6. hadosztály: Cosenz tábornok; tábornok főnök: Farini őrnagy. 10. hadosztály: Cadoma tábornok; tábornok főnök: Milon őrnagy.

III. Hadtest: Della Rocca tábornok; tábornok főnök: Nicolis di Robilant gróf, gyalogsági ezredes; tüzérségi főnök: Corte ezredes; mérnök-kari főnök: Verrogio al-ezredes. 7. hadosztály: Bixio tábornok; tábornok főnök: Asinari gróf al-ezredes. 8. hadosztály: Cugia gróf tábornok; tábornok főnök: Sinoni őrnagy. 9. hadosztály: Govone tábornok; tábornok főnök: Chiron őrnagy. 16. hadosztály: Umberto herceg; tábornok főnök: Gervais de Sonnaz.

IV. Hadtest: Cialdini tábornok; tábornok főnök: Piola Caseli; tüzérségi főnök: Valesco ezredes; mérnök-kari főnök: Bruzzo ezredes. 11. hadosztály: Casanova tábornok; tábornok főnök: Chiarle őrnagy. 12. hadosztály: Ricott tábornok; tábornok főnök: Albini őrnagy. 13. hadosztály: Nezzacapo tábornok; tábornok főnök: Baulina őrnagy. 14. hadosztály: Chiabrera tábornok; tábornok főnök: Galli della Mantica őrnagy. 15. hadosztály: Medici tábornok; tábornok főnök: Guidotti őrnagy. Tartalék lovassági hadosztály: De Sonnaz Mórész tábornok; tábornok főnök: Perrone őrnagy. Tüzérségi tartalék: parancsnok Mattei ezredes.

Az olasz hajóhad, az „Osservatore romano” szerint 29 hajót foglal magában; 677 ágyúval, u. m.: 7 páncélos fregattot, 2 páncélos corvetet, 3 páncélos naszádot, 7 csavar fregattot, 3 csavar corvetet, 3 kerekas jelző hajót, 3 csavar ágyúnaszádot és egy kerekas corvetet. Ugyanazon lap szerint most egy tartalék-hajóhadosztály alakították, 14 hajóból 330 ágyúval, u. m.: 4 páncélos corvetéből („Roma”, „Venezia”, „Messina” és „Conte Verde”), 2 páncélos itegből („Vorigine” és „Guerriera”), 1 csavar sorhajóból („Re Galant’omo”), 2 csavar fregattból („Italia” és „Regina”), 1 csavar corvetéből („Magenta”), 3 ágyúnaszádból („Veloce”, „Ardita”, „Curtatone”) és egy jelző naszádból. A hat tartalék páncélos hajót már szerelik.

A reformátusok közssinata B. Hunyadon jun. 10. 17.

Igen nevezetes momentumot foglalt az úgynevezett Czelder-ügy. Tudjuk, hogy a moldva-oláhországi reform. egyházak az erdélyi ref. püspökség s a mlgos főegyházi tanács alá vannak a felsősegtől rendelve, s így a missio feletti felügyeleti jog is. Czelder ellen több mint vádak érkeztek mind a főegyh. tanácshoz, mind a püspökséghez, hogy a különböző vallásukat minden hirtétel nélkül összeesketi, keresztel, temet; az ottani sztarostinek (rendőrség) minden engedelmisséget megtagad. E tekintetben mind a néhai püspök, mind a főegyh. tanácsból felszólítottak, rendre és

erélyességre utasítottak, de ő mindig kitérőleg felelt. Végre az általa alapított egyházak s általában a moldva-oláhországi reform. bivek püspökének nyilatkozta magát s az erdélyi egyházhatóságoktól minden függést megtagadott. Így állván a dolgok, a néhai püspök ur őt a kolozsvári rend. zainatra törvényesen idéztette, hogy missióját adja fel s a vádak alól magát tisztítsa ki, de Czelder az idéző levelet fel sem bontotta; kijelentvén, hogy neki sem a püspök, sem a főconsistorium nem parancsol. Ő azoktól általában nem függ, függeni nem fog s a missio alatti egyházakat az erdélyi superintendenciától merőben elszakasztotta s az oláh kormány felügyelete alá adta. Ez okból vallásunk és nemzetiségünk ügyét ily eszélytelen eljárás által nem kockáztathatván, a mlgos főegyház-tanács a püspökséggel egyetértve a f. k. kormányshoz utján ártat a konsulatshoz, melyben kinyilatkoztatja, hogy a moldva-oláhországi ügyet bukaresti pap Koos Ferencz elnöksége alatt egy hat tagu bizottmányra ruházta át, s Czeldert, mint a ki semmi függést elismerni nem akar, missioi hivatalától megfosztja, s a ploesti egyházat az ottani segéd-lelkész Vincze Dániel által tölteti be. Minek folytán Czelder a kinevezett bizottmányt elismerni nem akarván, a konsulat útján hivatalából kitétetett s missioi működése megszüntnek nyilatkoztatott. Ezáltal Czelder folyamodik a magyarországi főtárnokmesteri hivatalhoz, engedjen neki szabadságot a missio gyarapítására Angliában, Hollandiában Németországon segedelmet gyűjtteni. A tárnokmesteri hivatal ártirt az erdélyi ref. superintendenciához, s Czelder eljárása iránt véleményét kérte. Természetes, úgy véleményezett az, hogy a dolog áll. Most már legközelebből a püspökhöz levelet ír, melyben magát menti és igéri: már most a püspöki hivatal és a mlgos főegyh. tanács előtt megjelénik s az ellene támasztott vádak alól magát kitisztítani igyekszik. Így állván az ügy a közssinat előtt, több vita merült fel, voltak, kik méltányló elismeréssel nyilatkoztak missionáriusi érzelmeiről, s kiballgatódnak nyilatkoztattak; mások a dolog elkeseredését a Czelder és Koos között kifejtett surlódásból következtették; s többség azonban, miután Czelder az erdélyi superintendenciától minden függést, minden engedelmséget megtagadott, a moldva-oláhországi missio ügyét veszélyes kockára tette, hová a magas kormány rendelte, az erdélyi ref. hatóság befolyása alól merőben kivette és így őnmaga szakasztotta el magát egyházi hatóságainktól, közssinatunk kimondja, hogy vele többé egyházi hatóságaink érintkezni nem akarnak, s e tekintetbeni kérelme egyszerűen visszautasítottak.

Olvastatik az ujonan alakult moldva-oláhországi missio-komité előterjesztése a folyamodása, melyben az ottani vallásos és nemzeti érdekek felemelése mellett segélyezésre szólítja az erdélyi anyaszentegyházat. Az ebbeli sikeres intézkedés a püspök- és egyházi főtanácsra bízatik. Nem tehetjük a moldva-oláhországi missiót illetőleg némi rég táplált észrevételünket ez nttal, hogy el ne mondjuk. Erdély sok pénzt és gondot fordított, hogy a szomszéd oláh fejedelemségben elszórva lévő magyarok a vallásnak és nemzetiségnek megtartásának; míg itt a vármegyékben rendre sorvadnak s pusztulnak az egyházak, olvad fel a magyar elem. Nem hibáztatjuk ugyan, hogy oda is áldozik a nemzet s éber figyelemmel esing a kivándorlottak megóvásán; de mégis benn a hazában éleszteni fel a pusztulni indult s elpusztult egyházakat, itt óvni meg a magyar elem felolvadását, szerintünk sokkal mulhatatlanabb kötelesség. Tegyük meg lehető mindent a missio érdekében is, de istért! ne hagyjuk szemünk előtt elpusztulni egyházainkat, szaporítani a desolata ekkleziái számát. Az a figyelem, mely közssinatunk s a főegyh. tanácsban e tekintetben közelebből fölébredt, élénküljön s jusson teljes érvényre, teljesen felülvén s rendezvén a desolata ekkleziái ügyét. Önfenntartásunk első és mulhatatlan kötelesség s a feleslegesből külföldre is adhatunk. Ha lábaink előtt elbullan és sorvadni engedjük egyházainkat s az oláhországiakra kiváló gondot fordítunk, akkor a nagymérvben megindult székely-kivándorlást némileg előmozdítjuk, s végre is ha Oláhország önálló állammá válik, magyarjaink annak gyarapítására folynak be, s ki biztosít, hogy utódaik magyarok fognak maradni. Mindenesetre a hazára nézve el vannak veszve.

Folytatólag a desolata ekkleziáiak dézma-kárpótlása s ennek mire fordítása kerülvén szőnyegre; rendre felolvastattak az egy Boros-Bocsárdon kívül a többi desolaták, részint anyae gyházak leányegyházaihoz tartozóknak, részint újból betöltendőnek jelöltetvén ki az illető esperesek által; elvlt mondatott ki, hogy valamint a desolata, úgy minden egyház vagyona az összes anyaszentegyház közttulajdon, s az ebbeli intézkedést magának fenntartja, s óhajátul jelenteték ki, hogy a desolaták fekvő vagyona is s ezeknek jövedelmei kellően számba vétessenek s az anyaszentegyház virágzásának előmozdítására hasznosíttassanak.

A mi az egyház képviselői rendszer kidolgozását illeti, az e tárgyban kinevezett bizottmány Kolozsvárra nem jelent meg sem dolgozott, egyik tag, Péterfi esperes azt adván okul, hogy a haza

